

KRISTÝNA DOLEŽALOVÁ / 6. 11. 2025

Jana Rybářová v Národním filmovém archivu aneb osobní fond v pravém slova smyslu

V minulém roce byla do Národního filmového archivu věnována pozůstalost po významné divadelní i filmové herečce Janě Rybářové (1936–~~1957~~). Pozůstalost s unikátně uceleným obsahem darovala do archivu neteř Jany Rybářové, paní Iva Vávrová.

Při prvním setkání s akvizicí byla archiváři ihned zaznamenána nevšedně precizní a systematická práce, kterou nad pozůstalostí vykonala manželka bratra Jany Rybářové – Johanna Rybářová. Veškerý materiál byl seřazen tematicky a často i chronologicky tak, aby byla zachována co největší informační hodnota a souslednost událostí. Z pozůstalosti ihned vyčnívaly především čtyři tematicky rozdělené šanony věnované 1) rodině a rodinným známým, 2) divadlu, 3) filmu a 4) úmrtí. Právě celistvost těchto šanonů ukázala, o jak komplexní pozůstalost se v tomto případě jedná.

Osobní fond Jany Rybářové je skoro úkazem a zcela jistě snem každého archiváře / archivářky, jelikož obsahuje většinu myslitelných osobních materiálů: deníky, průkazky, školní vysvědčení, osobní korespondenci, památníky. Současně je v něm zachycená i veřejná činnost, v tomto případě divadelní a filmová kariéra, konkrétně se jedná o fotografie, výstřižky, recenze, dopisy od ctitelů a ctitelek, korespondenci s kolegy a kolegyněmi, pracovní smlouvy aj. Doslova se tak dá hovořit o ztělesnění osobního fondu. Pomyslným grálem fondu a vrcholem tzv. ego-dokumentů jsou deníky Jany Rybářové. Celkově jde o šest konvolutů (svázané i volně) z let 1946–~~1957~~, které zprostředkovávají velmi niterný vhled do mysli mladé ženy, která stojí na počátku své kariéry a musí se vyrovnávat s nově nabytou popularitou a vlnou zájmu, zároveň však bojuje se svými vnitřními obavami a nejistotami. Z deníků číší hluboká citlivost a jistá

rozladěnost ze světa a jeho fungování. Deníky jsou místem, které mimo jiné zachytily upřímné až syrové postřehy k vlastní osobě i vlastním duševním pohnutkám. Deníkové záznamy jsou útekem, skrýší, ale i zrcadlem, u něhož se pisatelka nebojí být k sobě upřímná, kritická nebo se sama nad sebou podívat. Zároveň je v nich chronologicky vykreslena kariéra a výrazná kritičnost k vlastním schopnostem.

© Ivan Svoboda

Jana Rybářová však byla a nadále je často degradována do pozice naivní mladé dívky, jejíž existence měla stát a padat na neúspěšných vztazích s muži. Opakovaně se objevují články s lovecky chtivou potřebou její kariéru upozadovat a věnovat se pouze jejím romantickým vztahům, jejich dopadům na ni a především pak její smrti. Součástí fondu jsou tak i některé takové články a výstřižky, které dokládají často jednotvárný pohled veřejnosti. Mladicky až naivně mohla Rybářová působit i tím, jak dokázala vnímat svět a vztahy v něm na zcela jiných úrovních než její vrstevníci a vrstevnice. A právě její veškerá citlivost, kterou byla obdařena a již se nebála dávat světu, byla i onou auroou, která vyzařovala z jejích filmových i divadelních rolí. Své hrdinky dokázala ztvárnit rozverně i vážně. To vše mělo za výsledek silnou míru autenticity a hloubky, které si tehdejší umělci a umělkyně byli velmi dobře vědomi. I proto si Jana Rybářová získala tolik obdivovatelů a obdivovatelek v řadách slavných režisérů, hereček a

herců, s nimiž udržovala i písemnou korespondenci, jež se zachovala v tomto fondu. Ovšem rozsáhlého talentu si všimli již na divadelních prknech. Rybářová v tehdejším Realistickém divadle Zdeňka Nejedlého (dnes Švandovo divadlo na Smíchově) ztvárnila několik rolí a k divadelní kariéře jsou ve fondu uloženy divadelní programy a také fotodokumentace.

Zhruba mezi lety 1953–1954 byla Jana objevena režisérem Václavem Krškou při svém tanečním vystoupení na konzervatoři. Václav Krška ji pak obsadil do její první a nejslavnější role Aničky ve *Stříbrném větru*. K objevení Rybářové jsou ve fondu zachovány nejen fotografie z jejího tanečního vystoupení, ale i korespondence s Václavem Krškou. Celkově se Jana Rybářová objevila v sedmi filmech během let 1954–1956. Svě osmé filmové role se již nedožila. K filmové kariéře jsou ve fondu uloženy fotografie z natáčení, novinové výstřižky k jednotlivým filmům, ale také smlouvy, pozvánky na premiéry nebo osobní korespondence týkající se filmového angažmá.

V únoru 1957 Jana Rybářová svůj život předčasně ukončila a doslova těsně minula zprávu o tom, že dostala svou další roli ve filmu *Vlčí jáma*. Zásadní část fondu tak tvoří poměrně detailní archiválie k této nešťastné události. Dochován je zde nejen dopis na rozloučenou, ale také telegram oznamující získání poslední filmové role, desítky kondolencí od rodiny, přátel, obdivovatelů, zájmových organizací, dále proslovy Václava Kršky a Miroslava Hallera, umístění prvního hrobu a výroba sochy pro druhý hrob, nakonec i přesný soupis stuh z pohřebních věnců nebo dopisy, které byly objeveny na hrobě Rybářové.

© Ivan Svoboda

Veřejnost se nyní může díky osobnímu fondu uloženému v Národním filmovém archivu seznámit s touto herečkou na té nejosobnější možné rovině a přesvědčit se tak, nakolik ovlivnila filmovou, ale i společenskou scénu padesátých let minulého století. Díky precizní práci Johanny Rybářové na celé pozůstalosti bylo při zpracování a inventarizaci fondu přikročeno k tomu, že klasické schéma pro pořádání osobních fondů v Národním filmovém archivu bylo v tomto případě využito jen částečně – tak, aby byl plně zachován původní systém uložení. Pro případné badatele a badatelky by však tento systém neměl být nijak komplikovaný, a to už díky fulltextovému vyhledávání a dále i rejstříkům, které archivní pomůcku doprovázejí.

Fond je zpracovaný, celkově se jedná o pět kartonů. Badatelům a badatelkám je možné ho zpřístupnit po předchozí domluvě v [badatelně](#). Archivní pomůcka je dostupná na [webu](#) Národního filmového archivu.